

Uldichona» però *Uydicon*a en trad. cat. del S.XIII (Font Rius, o.c. 123.11, 124.15); 1165: *Uldeconam* (MiretS., *Gardeny* 10); 1190: el Mestre i el Comanador d'Amposta encomanen el «castellum de *Ualdicon*a» (MiretS., *Templ.* 189, *BABL* I, 140); 1991: «castellum de *Ualdicon*a quam --- Hospitali *Emposte* debet revertere» (*BABL* I, 140); 1239: Ramon de Savellà era «preceptor *Emposte* et *Uldebone* et totius frontere» (Font Rius, o.c., §276).

1250: «ville *Vlldecone*» (*BSCC* xvi, 289); 1263: citat amb *Orpesa* (MtzFdo., *DocValACA* I, 516). En la *Cròn.* de Jaume I: «combaté:ns *Vyldecona* ---» (Ag., p.313), «aquel dia anam-nos a *Huyldecona*» (Ag., 74.10), i també en un altre passatge la grafia *Vuyldecona*; 1346: *Huyldecona* (*BABL* xi, 366) en la *Cròn.* de Pere el Cerim. (V. la cita en l'art. *Amposta*); 1404: «a *Valldecona*» carta del rei Martí (*AIEC* v, 562, 8f.); 1552: *RLR* XLIX, 288. En les *C.d.p.* de Font i Rius, llegim també *Uldicon*a en docs. de 1238, 1252 i 1274 (§265, 2-99, 323).

Sobre la carta de població encara: Ramon O'Callaghan, «Apuntes Históricas sobre la villa de *Ulldecona*, y la hermita de La Piedad» (Tortosa, 1891, p.8); sobre «*Ulldecona la Vella*»: Font i Rius, p.189ss. Sobre peculiaritats del parlar local d'*Ulldecona*, comparat amb el de Càlig: *BDLC* IV, 211.

ETIM. De l'anàlisi comparativa de la forma de les mencions antigues, resulta una majoria de les en *Val-Vil-* i anàlogues, majorment impressionant perquè no sols perquè són les més antigues i autoritzades, sinó perquè coincideixen amb les de la pron. popular recollida per Casc. i en majoria les de mi mateix. Això sol ja prova que aquí no tenim un compost de *Ull*, i menys amb *-de-*, car fóra inexplicable que la forma *Uldicon*a amb *-i-*, es repeteixi en quasi totes les mencions antigues fins a la fi de l'Ed.Mj. (i viva avui encara vulgarment, a Godall etc.). És clar que tampoc es pot pensar que sigui un cpt. *vall*, car no es concebria que s'hagués pogut tornar *Ull-* o *Vil-* o *Vull-*. És evident que hi ha d'haver un ètimon que donés peu a aquestes formes. I com que tampoc *-cona* no tindria cap explicació imaginable en llatí o en fonts lingüístiques posteriors (romànic, àrab) quedem reduïts a un origen pre-romà.

Ara bé aquí se'ns presenta tot un grup de noms de la Gàl·lia que hi mostren gran analogia, segurament cèltics i formats amb conegudes sufixacions i arrels indoeuropees. En particular salta a la vista la germanor amb *VULTACONNUM* del Poitou avui *Vou(l)tegon*, població de 600 hab. al dept. Deux-Sèvres (c^o 50 Argenton-Château, entre Bressuire, i Argenton; Longnon li troba la grafia *Vulltaconnum* en els anys 806-817 (*Atlas Anc.* n.766), ja és la forma en què el citen Gregori de Tours i que figura en 4 monedes merovingies, doncs, lloc abans important que encunyava moneda, es troba vora un gran meandre del

riu Argenton (que allí passa de la direcció Oest-Est a Nord-Sud).

Hem constatat amb dotzenes de cites antigues que el nostre *Vuldicon*a/*Ulldecona* fou a l'Ed.Mj., i des de les dades més antigues, el nom del riu de La Sénia: avui encara la vila és a un parell de k. del seu suburbi «*El Pas*», amb el gran Pont del Riu, que és el paratge on el riu, que ha vingut fins allà en dir. E., tomba netament al Sud, més amunt i més avall també ha format grosses *anglades*.

Així tenim, doncs, una etimologia cèltica i indoeuropea del nom, demostrada per la situació dels dos llocs: el nostre i l'antiga ciutat del Poitou: amb l'arrel *VEL-/ŪOL-* 'bolcar, tombar', 'embolcar', 'rodejar': panindoeuropea —sigui en la forma amplificada *VELU-* (ll. *volvo*, gr. *ἔλῳω* etc.) o en la forma nua o en altres en amplificades. Recordem alem. *walzen*, *wölben*, angl. *wallow*, *willow*, etc.

És clar que la grafia merovingia *Vult-* deu significar *VOLT-*, on tenim l'arrel amplificada amb *-T-*. I la terminació deu ser la coneguda contracció *-OMNO/-UMNO-*, *-NA* de la desinència *-ŌMĒNO-* del participi: comú a totes les llengües indoeuropees, però en algunes, contret sense la vocal medial: ll. *alumnus*, *-na* (antic participi de *alere* 'criar'), *autumnus*, *Volumnus*, *-lumnia*, i, ajuntant-s'hi la *-T-*: *Voltumna* deessa itàlica (o etrusca), potser el mateix riu *GARUMNA* (V. l'art. *Garona*).

Com a NPP *-unnus*: *Arduunnus*, *Cennunnus*, *Tolunnus*, *Adiatunnus*, i també amb un element inüitiu *-C-*, com en el cas present: *MEDECONNO*, en Gregori de Tours i en una moneda merovingia, que avui és *Mougon*, en el centre de França (Indre-et-Loire).

Conegut tot això, no tindrem escrúpols a admetre que tant *Ulldecona* com el *NLL* del Poitou, vénen de *VOLT-IC-OMNO*, *-A* 'el lloc de les voltes, de l'angle (i angles) del riu'. A l'entorn hi podem anar traçant tota una corona de *NLL* de formació semblant, amb múltiple varietat de la sufixació, però sempre vora un riu (prbt., comprovat en molts casos, riu angulós).

1) *Voultegon*.

2) amb *VOLT-* i *OMNA* sense l'infix: dos rius *Boutonne*: la *Boutonne*, afl. de la Charente no lluny al Sud de *Voultegon*, que Arbois de Jubainville documenta, des d'antic, com *Vultumna* (*Les Premiers Habitants de l'Europe*, 1839, 185; Aebischer, *Rev.Portug. de Filol* xi, 1961, 304); i un altre riu *Boutonne*, afl. de l'*Ironne*, tributari del Loire.

3) En lloc de l'infix *-IC*, també amb *-I-*: *Voltiomnus* venètic; junt amb *VILT-* i *VOLTIVS* (Lejeune, *Bu.Soc.Li.P.* XLIX, 41ss., cf. *IEW* 137, 75.18).

No ens xoqui, doncs, la doble forma *-IC/-AC-* que sembla presentar l'infix, entre *Vulticon*a i *Vultaconnum*, puix que també hi ha *VOLTIO*.

4) Majorment trobant també *VOLT-* sense infix però